

ПРОГРАМ РАДА¹
ISS/KS C018
Цинк и легуре цинка

Овај програм рада усвојен је на седници комисије која је одржана у периоду од 23. октобра до 30. октобра 2013. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације на седници која је одржана дописним путем (преписком) у периоду од 18. децембра до 25. децембра 2013. године.

Увод

Стручни рад Института за стандардизацију Србије (у даљем тексту: Институт) у појединачним областима стандардизације одвија се у комисијама за стандарде и сродне документе (у даљем тексту: комисије за стандарде), које су основна техничка радна тела. По потреби, ради извршавања појединих задатака из својих делокруга, комисије за стандарде могу образовати радне групе, као и друга стална и повремена радна тела.

На основу члана 78. и 79. Статута Института и тачке 4. *Интерних правила стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде*, Комисија за стандарде KS C018, *Цинк и легуре цинка*, припрема стандарде из области дефиниција, класификација, квалитета, узимања узорака, хемијске анализе и испитивања цинка и легура цинка као и одливака од легура цинка.

Комисија за стандарде KS C018, *Цинк и легуре цинка*, образована је Решењем број 2451/12-21-02/2011 од 7. 12. 2011. године, на основу Предлога одлуке за образовање комисије за стандарде и сродне документе коју је донео Стручни савет за опште области стандардизације бр. 3056/58-20-02/2011 од 30. новембра 2011. године. У складу са тачком 1. Решења о образовању комисије за стандарде и сродне документе, област рада ове комисије је стандардизација у области цинка и легура цинка. Комисија прати рад Техничког комитета ISO/TC 18, *Цинк и легуре цинка*, Међународне организације за стандардизацију (ISO) и Техничког комитета CEN/TC 209, *Цинк и легуре цинка*, Европског комитета за стандардизацију (CEN).

1. Пословно окружење

1.1 Опис пословног окружења

Цинк је један од најстаријих материјала на свету. После првобитног коришћења као метал, цинк се најчешће користи као легура са бакром (месинг и бронза). По примени, цинк је данас трећи обојени метал после алуминијума и бабра. Цинк се највише користи за превлаке на челику да би се обезбедила заштита од корозије. То је најекономичнији материјал и материјал који најмање штети природи (еколошки материјал). Како цинк обезбеђује дуготрајност челичних конструкција, он такође обезбеђује одрживост инфраструктура и производа начињених од истих (јавна инфраструктура, путеви, мостови, енергетски извори и постројења за дистрибуцију и телекомуникације). Због раста цена челика, цинк се такође користи за нафтне платформе. Цинк има примену и у свакодневном животу: радио, факс-машине, компјутери и штампачи.

Цинк се највише примењује у аутомобилској и грађевинској индустрији:

¹ Приликом превођења на енглески језик треба користити израз „business plan“.

- заштита челика од корозије (галванизација, топло цинковање, боје богате цинком) у области грађевинарства, енергетике, пољопривреде, аутомобилске индустрије и саобраћаја;
- одливци ливени под притиском и гравитационо ливени у области аутомобилске опреме, уређаја за домаћинство, фитинга, играчака, алата итд;
- бакар-цинк легура, легуре алуминијума, легуре магнезијума у области грађевинарства, аутомобилске и електроопреме (компонената), фитинга;
- ваљани цинк за грађевинарство;
- батерије за аутомобилску индустрију и саобраћај, компјутере, медицинску опрему и потрошна добра;
- цинк-оксид за гуме, сва гумена роба, пигменти за боје, керамичке чаше и електростатични папир за копирање;
- једињења цинка за прехранбену индустрију, храна за животиње, ђубрива, фармацевтска и козметичка индустрија.

Најчешћа примена цинка је за галванизацију, за одливке под притиском, месинг и бронзу, ваљани цинк, хемикалије и остало.

У контексту настојања Републике Србије да се што пре интегрише у Европску унију, у току је процес усаглашавања националног законодавства са европским, који се врши преузимањем директива Новог приступа ЕУ и усаглашавањем (хармонизовањем) српских стандарда са европским (EN), уз истовремено повлачење националних стандарда за исте предмете стандардизације, који су у супротности са европским стандардима. Задатак комисије за стандарде Института је да врши усаглашавање српских стандарда са европским стандардима, и то преузимањем европских стандарда као националних, а посебно европских стандарда који су у директној вези са имплементацијом директиве Новог приступа. Осим тога, приликом преузимања европских као српских стандарда морају се повући сви национални стандарди који се односе на исте области стандардизације.

Заинтересоване стране у области рада ове комисије су:

1. релевантни органи државне и локалне управе,
2. универзитети,
3. произвођачи цинка и легура цинка,
4. произвођачи сировина,
5. лабораторије за испитивање цинка и легура цинка,
6. корисници услуга,
7. индустрија,
8. остале заинтересоване стране.

1.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

У 2010. години, светска производња из експлоатације руде цинка износила је 12 327 милиона тона, а рафинисаног цинка износила је 12 867 милиона тона. Кина је први произвођач (25 % од светске производње) цинка. Према подацима америчког геолошког истраживања „Преглед минералних роба”, глобална производња цинка у 2011. години порасла је за 4 %. То је због повећања производње цинка у Кини, Индији, Мексику и Русији. Рудници цинка се углавном налазе у Кини (27 %), Аустралији (12 %), Перуу (12 %), САД (7 %), Канади (5 %) и Мексику (4 %). Три најзначајнија произвођача цинка су Кина, Аустралија и Перу и они производе више од половине светске производње.

Последња деценија је била прилика да се реорганизује индустрија цинка у свим њеним аспектима: у рударству, металној индустрији, рециклажи. Потражња за цинком углавном прати

индустријску производњу или, уопште, глобални економски раст. Раст потрошње цинка у свету заснива се на развоју земаља у развоју (Бразил, Кина, Индија, Република Кореја и Турска). Потрошња цинка у свету за 2010. годину износи укупно 12 572 милиона тона. Првих пет земаља по коришћењу цинка у 2010. години биле су: Кина са 5 358 милиона тона, САД са 890 000 тона, Јужна Кореја са 554 000 тона, Индија са 525 000 тона и Јапан са 516 000 тона*).

*¹) Подаци узети из CEN/TC 209 Business Plan.

Стандарди из надлежности Комисије KS C018 користе се у пословном окружењу Србије. Стандарди, техничке спецификације и технички извештаји чине основу за производне и комерцијалне послове. Пошто су стандарди из надлежности Комисије KS C018 у релативно широкој употреби, неопходно је њихово редовно преиспитивање и одржавање. Сукцесивни развој нових метода испитивања или побољшање постојећих метода захтева додатно и континуирано праћење тржишта ради понуде одговарајућих савремених стандарда. Корисници објављених и будућих стандарда и сродних докумената које ће објавити Комисија KS C018 су представници индустрије, као и института, универзитета, лабораторија за испитивање цинка и легура цинка, акредитованих лабораторија, релевантних министарстава које доносе прописе итд. Комисија за стандарде KS C018 суочава се са све већом потражњом за преузимањем међународних и европских стандарда у оквиру свог делокруга рада.

1.3 Захтеви тржишта

Основни правац рада Комисије за стандарде KS C018 јесте да прати тржишне трендове и непрекидно ради на преиспитивању и одржавању, као и доношењу нових стандарда из свог делокруга рада.

1.4 Аспекти животне средине

Активности чије обављање утиче на животну средину обухватају све захтеве (сталне или привремене), којима се мењају и/или могу променити стања и услови у животној средини. Потребно је поштовати важеће прописе и друге захтеве повезане са препознатљивим аспектима заштите животне средине.

Примена цинка захтева и коришћење разних хемикалија, од којих су многе штетне и могу да утичу на загађење животне средине. Да би се то избегло, сви корисници ових средстава морају се придржавати Закона о хемикалијама и пратећих правила који се базирају на стандардима из области заштите животне средине.

С обзиром на то да је у програму рада Комисије предвиђено и доношење националних стандарда који утврђују одређене параметре који се баве утицајима животне средине, доношење националних стандарда из ове области и примена стандарда може за резултат имати повратни ефекат у односу на заштиту животне средине кроз рационализацију ових утицаја и средстава заштите.

2 Очекиване користи од рада Комисије

Стандарди донесени у оквиру Комисије KS C018 јесу стандарди из области цинка и легура цинка и они обухватају: дефиниције, класификацију, квалитет, узимање узорака, хемијске анализе и испитивање цинка и легура цинка, као и одливке од легура цинка.

Очекивани резултати рада Комисије су:

- усаглашавање националних стандарда са европским и међународним стандардима;
- подршка националном законодавству;
- олакшавање веза између произвођача, потрошача и органа надлежних за контролисање и испитивање.

Кроз примену српских стандарда који за основу имају европске стандарде очекује се да се изврши рационализација средстава и материјала који се користе у овој области и истовремено испуне битни захтеви у погледу безбедности и сигурности производа, тако да на тај начин израђени производи буду конкурентни у погледу квалитета на европском тржишту.

Применом српских стандарда из ове области, такође, очекује се унапређење нивоа квалитета производа и услуга домаћих произвођача, као и проходност на европском тржишту, на којем до сада нису имали запаженију присутност. Ово се односи и на земље региона у којима се очекује усвајање директива Новог приступа.

Такође, примена ових стандарда обезбедиће здраву конкуренцију домаћих и страних фирми и на домаћем тржишту, што ће довести до уравнотежења цена и односа цена–квалитет у корист купаца као крајњих корисника.

3 Заинтересоване стране

Комисију за стандарде KS C018 чине експерти из: индустрије, акредитованих лабораторија, института.

Све заинтересоване стране у Републици Србији позване су да узму учешће у раду ове комисије, уз обезбеђење равноправног учешћа и заступљености свих заинтересованих страна. Могуће је и учешће у статусу посматрача, под одређеним условима који су утврђени *Интерним правилима стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде и сродне документе*.

4 Циљеви и стратегије за остваривање циљева Комисије

4.1 Дефинисани циљеви

1. Усвајање приоритетних стандарда из области цинка и легура цинка на начин предвиђен *Интерним правилима стандардизације – Део 1: Доношење, објављивање, одржавање, преиспитивање и повлачење српских стандарда и сродних докумената*.
2. Усаглашавање националних са европским стандардима њиховим преиспитивањем и доношењем одлуке о повлачењу оних стандарда који су у супротности са европским.
3. Заступање националних интереса у области рада Комисије пред одговарајућим европским и међународним комитетима за стандардизацију путем учествовања српских стручњака и експерата у раду ових техничких комитета.

4.2 Стратегије за остваривање циљева

Остваривање циљева Комисије KS C018 заснива се на дефинисању приоритета рада Комисије, а то су преузимање и усвајање европских стандарда и праћење рада Техничког комитета CEN/TC 209, *Цинк и легуре цинка* Европског комитета за стандардизацију (CEN). У случају када не постоје европски стандарди и сродни документи из области рада Комисије за стандарде, ова комисија може да донесе одлуку о преузимању међународних стандарда и сродних докумената Техничког комитета ISO/TC 18, *Цинк и легуре цинка*. Тенденција је превођење што већег броја стандарда на српски језик, при чему предност имају термилошки стандарди. Највиши приоритет даје се стандардима под мандатом у оквиру директива.

У процесу имплементације стандарда неопходна је сарадња и координација са активностима Министарства привреде, као и преиспитивање и повлачење постојећих и доношење нових правилника који уређују ову област.

Овај програм рада је отворен и може да се допуњује и ревидира према потребама рада Комисије.

5 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- Непостојање одговарајућих националних стандарда на српском језику изискује додатне напоре и средства који су ван области рада Комисије за стандарде и Института.
- Недостатак финансијских средстава онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања, што умањује значај ових стандарда у пословном окружењу.
- Недовољно учешће стручњака на доношењу српских стандарда.
- Нередовно долажење чланова комисије на седнице, што може довести до одступања од плана доношења стандарда.
- Незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављање примедби у вези са предлозима нацрта српских стандарда који се стављају на јавну расправу.

6 План активности

Активности Комисије KS C018 у следећих пет година треба ускладити са годишњим плановима рада, при чему је потребно спровести и следеће:

- покренути ревизију стандарда (одредити датуме преиспитивања) за 2013. годину и, ако је потребно, почети ревизију када се промени технологија, или извршити потребне модификације;

- покренути усвајање стандарда превођењем на српски језик, и то стандарда који су већ усвојени методом проглашавања или прештампавања, као и пратити рад техничких комитета CEN/TC 209 и ISO/TC 18;
- наставити са усвајањем стандарда на српском језику према потребама заинтересованих страна за 2014. годину и, ако је потребно, почети ревизију или извршити потребне модификације;
- наставити са усвајањем стандарда на српском језику према потребама заинтересованих страна, као и са преиспитивањем стандарда за 2015. годину и, ако је потребно, почети ревизију или извршити потребне модификације;
- наставити са усвајањем стандарда на српском језику према потребама заинтересованих страна, као и са преиспитивањем стандарда за 2016. годину и, ако је потребно, почети ревизију или извршити потребне модификације;
- наставити са усвајањем стандарда на српском језику према потребама заинтересованих страна, као и са преиспитивањем стандарда за 2017. годину и, ако је потребно, почети ревизију или извршити потребне модификације.

7 Корисни линкови за све наведене активности

Постојећи или будући чланови Комисије могу се информисати о стандардима из ове области преко следећих линкова:

<http://www.iss.rs/>

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/Standards.aspx?param=6190&title=Zinc%20and%20zinc%20alloys>

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=46474